

FORRADALMAK AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ UTÁN

AZ OROSZ FORRADALOM

- a nagyhatalmak közül a leggyengébb gazdaság és a legkiélezettebb társadalmi feszültségek
- háborús állapotok (élelem – és tüzelőhiány, nagy vérveszteségek) ⇒ sztrájkok, tüntetések
- nincsenek politikai levezető csatornák + a bolsevik párt célja a hatalom megragadása
- 1917. február 23. Pétervár: kenyérhiány miatt sztrájkok, tüntetések (Putyilov gyár) – katonák csatlakozása ⇒ forradalom - a cárizmus megdöntése (II. Miklós lemondása)

KETTŐS HATALOM LÉTREJÖTTE:

- Pétervár: Ideiglenes Kormány (Lvov herceg vezetésével)
- Másik forradalmi hatalmi tényező: szovjetek (munkás – és katonaküldöttek tanácsai) – irányításuk alatt van: fegyveres erők + infrastruktúra – de: támogatják az Ideiglenes Kormányt
- a szovjetekben két párt:
- eszerek (a narodnyikok utódai – a parasztág érdekeit képviselte)
- Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt: bolsevik és mensevik
- 1917 április: Lenin hazatérése a svájci emigrációból – áprilisi tézisek: a permanens forradalom elmélete – a szovjetekre támaszkodva megdönteni az Ideiglenes Kormány hatalmát és a forradalmat demokratikus forradalommá fejleszteni.
- Ideiglenes Kormány lépései: biztosítja törvényben a polgári szabadságjogokat – de:
- Nem kötött békét és nem osztott földet – több kormányváltás – mindig balratolódás
- 1917. június 18. Kerenszkij offenzíva – összeomlik □ fegyvers felkelések
- A hatalom leveri a felkelőket - Lenin Finnországba menekül

BOLSEVIK HATALOMÁTVÉTEL

- az Ideiglenes Kormányt jobbról (1917 augusztus. Kornyilov-puccs) és balról is támadták (bolsevik propaganda, szervezkedések)
- 1917. október 25. (nov.7.) a Szovjetek Összoroszági Kongresszusa - a bolsevikok ellenőrzésük alá vonták Pétervár stratégiaileg fontos pontjait estére a Téli Palotát is (Auróra)
- 1917. október 26. a földről, a békéről és a hatalomról szóló dekrétum
- A Népbiztosok Tanácsa megalakul – vezetője: Lenin – bevezetik a proletárdiktatúrát
- Breszt-Litovszkban fegyverszüneti tárgyalások kezdődnek a központi hatalmakkal
- 1917. december 7-én Lenin javaslatára létrehozták a CSEKA-t (végül ebből alakult ki a KGB), melynek első vezetője a lengyel származású Dzszerdzsinszkij lett.
- 1918. március 3-án Csicserin külügyi népbiztos megkötö a breszt-litovszki békét. A Baltikum nagy része, Ukrajna és a Fekete-tenger partvidéke a németeké
- Kommunista eszmék: cél a szocialista forradalom megvalósítása
- Ehhez: centralizált párt, ami vezeti az osztályharcot
- Proletárdiktatúra kell: az államhatalom kiterjesztése, keény harc
- A kommunista pártnak kell megszerveznie a proletariátust (mert a „szervezetlen” prolik nem tudják saját érdekeiket képviselni)
- Cél: a világforr. – a kizsákmányolás és a magántulajdon megszüntetése, majd: az állam megszűnik magától

- Demokratikus centralizmus – vita, majd döntés, amit mindenkinek el kellett fogadni.
- **Polgárháború és intervenció**
- 1918 nyarától: a parasztok és a nemzetiségiek elégedetlenek
- az antant beavatkozása: intervenció
- de: a fehérek az ország peremvidékein elszigetelve harcoltak ↔ a vörösöké a központi terület ⇒ 1922-re legyőzik a fehéreket (Gyenyikin, Kolcsak, Wrangel, Plutov atamán)
- 1922. Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége
- Nemzetközi következmény: az európai szoc. dem. pártok radikális baloldala a lenini pártot tekinti mintának

A NÉMET FORRADALOM

- 1918. nov. 3. kielii matrózfelkelés – II. Vilmos elmenekül
- nov. mérsékelt Ebert- kormány: szociáldemokrata
- 1919. jan. Weimar: Alkotmányozó NGY. összeül – ezért: weimari köztársaság
- 1919. jan. 5. Berlin – kommunista felkelés - proletárdiktatúra kikiáltása (Spartakus Szövetség ⇒ Németország Kommunista Pártja) - leverik a felkelést
- jan. 15. megölik a vezetőket (Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg)
- 1919 tavasza: a Bajor Tanácsköztársaság + más kommunista felkelések fegyveres leverése
- Ekkor: a jobboldali terrorcselekmények is elszaporodnak
- Jobboldali felkelések: 1920. Kapp-puccs, 1923. sörpuccs (Hitler is részt vesz benne) - akormányzat ezek ellen is sikeresen lép fel
- júl. 31. A weimari köztársaság alkotmánya: a kancellár (a kormányfő) a Reichstagnak (birodalmi gyűlés) felelős
- Reichstag tagjai: általános, közvetlen és titkos választásokon választják meg.
- Államfő: köztársasági elnök (az első: Ebert) – a hadsereg főparancsnoka, ő nevezte ki a kancellárt + írta ki a választásokat